

Neden hekim hakları?

Dr. Recep Güloğlu

1959 yılında Gaziantep'te doğdu. 1982'de İstanbul Üniversitesi İstanbul Tıp Fakültesi'ni bitirdi. Halen İstanbul Üniversitesi Tıp Fakültesi Genel Cerrahi Ana Bilim Dalı'nda öğretim üyesidir. Güloğlu, Ulusal Travma ve Acil Cerrahi Dergisi'nin editörlüğünü yürütmektedir.

"Sözünüz aklınızı, davranışınız asaletinizi gösterir" (Atasözü)

Her şeyden önce insanız. Farklılıklarıyla, güzel, çirkin, iyi, kötü birçok özelliğimizle... Ancak, insanız ve insan olmanın güzelliklerini onuru yaşamalı, taşımalı ve yaşatmalıyız. Bunu çok önemsiyorum. Galiba geleceğimize bırakacağımız en temel miras da bu olsa gerek. Hasta ya da hekim veya herhangi bir sağlık çalışanı olmak bence bundan çok sonra gelen bir özellik olmalı.

Hak kelimesini de çok önemsiyorum. Nerede, ne zaman, kimin, neden olur sa olsun. Tarih boyunca bu kelime ve anlamı var oldukça, değer kazandıkça veya değeri verildikçe o toplum, o yaşam alanı daha kaliteli, daha güzel bir ortam olmuş. Özdemir Asaf bir di-

zesinde bu durumu, "*Gemilerin çoğu bir insan yüzünden batmıştır, Deniz yüzünden değil*" diye vurgular. Hak, lügat anlamı olarak incelendiğinde "yardan, gerçek, adalet, doğruluk, harcanmış emek, pay, emek karşılığı ücret, doğru" gibi birçok kelimeyi karşılar.

Hekim/lik konusunda gerek ülkemizde, gerekse yurt dışında olumlu ya da olumsuz örnekler verilebilir. Sonuçta tüm hekimler iyidir veya aksine tüm hekimler kötüdür gibi bir genelleme asla yapılmaz, yapılmamalıdır. Doğu kültürünün derinliklerine inip, Lokman Hekim'den günümüze örneklerle gelebiliriz. Ya da Batı kültüründen Aesculap'dan, Hipokrat'tan bugüne hekim modellerini inceleyebiliriz. Sonuçta bazı farklılıkları bir yana bırakırsak birbirine çok benzeyen ortak özellikler görürüz. Örneğin ihtiyar, çalışkan, dürüst, şerefli, mantıklı, tecrü-

beli bir kişilik, uzun bir süreç, yorucu bir meslek. Tıp amblemindeki yılanın keskin görmesi, iyi gözlemi, deri değiştirmesi, hastalıktan kurtulması, bir asaya dayanacak kadar öğrenmeyi gereken uzun bir meslek eğitimi gibi unsurlara rastlarız.

Doğuda da Batıda da, hem geçmişte, hem günümüzde alçak gönüllü, sevgi dolu, kibar, iyi konuşan, sıcakkanlı, toplumsal görgü kurallarına saygılı hekim modeline rastlamaktayız. Sükûnetle karar vermesini bilen, iyi giyimli, ilk izlenimde olumlu izlenimler bırakan bir meslek adamı ön plandadır.

Hekimlerin günümüzdeki çalışma saatleri zorluklar içermektedir. Örneğin 24 saat nöbet ertesi birçok asistan sekiz, dokuz saatlik ertesi gün mesaisine devam etmektedir. Son derece sağlıklı bir durum oluşturan bu uzun mesai,

hekimin hastaya ve hasta yakınına olan tutumunu da olumsuz olarak etkileyebilmektedir.

Hekimlik çok yorucu eğitim dönemiyle, mesleki sorumluluklarının fazlası ile mecburi hizmeti ile ülkemizdeki en sıkıntılı mesleklerden birisi olmaya devam etmektedir.

Tüm bunların da etkisiyle -her meslekte olduğu gibi- bazı zorluklar ve hatalar görülebilmektedir. Birtakım olumsuz uygulamalar maalesef olabilmektedir. Bence dramatik fark, hiç bir meslekte olmadığı kadar hekimlik uygulamalarının hatayı affetmediğidir.

Hekimlerin hepimizin bildiği birçok hakları vardır. Bunlardan bazılarını başlıklar halinde belirtelim.

Hekim hakları

- Baskı altında olmadan mesleğini uygulama hakkı
- Acil olmayan hastayı reddetme hakkı
- Konsültasyon isteme hakkı
- Tıp fakültelerinde, ilerideki çalışma koşullarına ve doğacak gereksinimlere göre yetiştirilme hakkı
- Tıp fakültelerinden mezun olduktan sonra da mezuniyet sonrası eğitimlerini sürdürebilme hakkı
- Aydın kimliği oluşturabilme ve bunu sürdürebilme hakkı
- Kendi değerlerine ters düşen durumlardan kaçınma hakkı
- Yeterli bir gelir düzeyi talep etme hakkı
- Yetersiz kaldığı durumlarda danışma hakkı
- İyileşme garantisi vermeme hakkı
- Yönetmeliklere katılma hakkı: Hazırlanan mevzuatlarla ilgili görüş bildirme hakkı.
- Kendi sağlığını koruma hakkı: Hekimin, mesleğini icra ederken sağlık risklerini en aza indirecek çalışma koşullarını talep etme hakkı.
- Yeterli zaman ayırma hakkı: Hekimden, hastasına gerekli özeni göstermesi, bilgi ve belgeleri iyi bir şekilde kaydetmesi, hastaya hastalığı ile ilgili bilgileri vermesi beklenmektedir. Bu nedenle, bir hekim bir poliklinikte günde 20 hastadan fazlasına bakmama hakkına sahiptir.
- Tanıklıktan çekilme hakkı: Hekim meslek sırrının söz konusu olduğu durumlarda tanıklıktan çekilebilir "Hukuk

Usulü Muhakemeleri Kanunu (HUMK) 245/4, Ceza Muhakemeleri Usulü Kanunu (CMUK) 48.m".

- Tedavi yöntemini seçme hakkı: Bir hastalığın tedavisinde aynı anda birden fazla tedavi yöntemi uygulanabilenkte ise, hekim bunlardan dilediğini seçmeye özgürdür. Fakat uzun zamandan beri bilinen ve genel olarak kabul edilmiş yöntemlere öncelik vermelidir.
- Çağdaş bilimsel tıp olanaklarını talep etme hakkı: Hekimlik mesleği, son yıllarda yükselen bir ivme ile gelişen iletişim ve bilgisayar teknolojilerine her düzeyde gereksinen bir uygulamaya dönüşmüştür. Tıp eğitiminde yüksek teknolojinin tıptaki uygulama alanları ile tanışan bir hekimin iş yaşamında tanı ve tedavide söz konusu gelişmeleri yaşamayı istemesi hakkıdır.
- Mesleğini uygularken etik ilkelere bağlı olma hakkı: Hekim, mesleğini uygularken, etik ikilemlerde yasal, politik, toplumsal, estetik ve ekonomik değerlerle çatışabilir. Bu çatışmayı çözümlerken hekimin özgür ve bağımsız karar verme hakkı olmalıdır.

Adaletin temel felsefesi uyarınca iki kişi (kurum) arasında ilişkiye tek taraflı haklar tanımaz. Çünkü tüm haklar dengeli, ölçülü ve gerçeklere uygun olmalıdır. Eğer bir toplumda hasta hakkından söz ediyorsak, hekim hakkından da bahsetmeli, hekim hakkını da vurgulamalı ve teslim etmeliyiz. Ayrıca, hasta hakları ile hekim haklarının birbirinin karşısı değil, paraleli, tamamlayıcısı olduğu da unutulmamalıdır.

Günümüzde ülkemizdeki hekimliğin zorluklarından biri de, genel kabul gören rakamların altında hekim sayımız olmasıdır. Bunun sonucunda hekimlerin baktıkları hasta sayısı normalin üzerindedir. Benim düşünceme göre hekimler de, hastalar da ödev ve sorumluluklarını bilmeli, yapmalı ve karşılıklı saygı ölçülerine azami dikkat edip uyum göstermelidir. İşin anahtar noktası bence burasıdır.

Ülkemizde hekimlerin problemleri ve çözümleri konusunda gerek ilgili Bakanlıkların, gerekse sivil toplum örgütlerinin daha hassas ve titiz olması gerektiğine inanıyorum. Özellikle son yıllarda çok sık değişen uygulamalar, hekimleri, gelecekteki konusunda endişeye sevk etmektedir. Şartların iyi veya kötü olmasından ziyade ileriye göremeyen hekimler bu durumdan rahatsız olmaktadır.

Son yıllarda hekimlere karşı saldırılar artmaktadır. Acil servislerde, yoğun bakım kapılarında, hastane bahçelerinde, ameliyathane önlerinde sık rastladığımız sağlık çalışanlarına yapılan saldırılar mutlaka önlenmeli ve cezalandırılmalı-

Adaletin temel felsefesi uyarınca iki kişi (kurum) arasında ilişkiye tek taraflı haklar tanımaz. Çünkü tüm haklar dengeli, ölçülü ve gerçeklere uygun olmalıdır. Eğer bir toplumda hasta hakkından söz ediyorsak, hekim hakkından da bahsetmeli, hekim hakkını da vurgulamalı ve teslim etmeliyiz. Ayrıca, hasta hakları ile hekim haklarının birbirinin karşısı değil, paraleli, tamamlayıcısı olduğu da unutulmamalıdır.

dir. Sağlık çalışanlarının güvenliği mutlaka sağlanmalıdır. Son yıllarda hekimlere (ve sağlık çalışanlarına) karşı artan saldırı zincirleri dikkatle incelenmelidir. Bazı hasta ve/veya yakınları karşılaştıkları problemin tek sorumlusu olarak hekim göstermektedir. Hekim veya sağlık çalışanlarına yapılan bu saldırıların sayısı ve şiddeti giderek artmaktadır. Bu konuda ilgililer acil çözümlere gitmezse hepimizi üzen sonuçlarla maalesef daha fazla karşılaşabiliriz. Herkes hem sağlık çalışanına, hem de hastaya saygılı ve ilgili olmayı öğrenmeli ve bu konuda gereken hassasiyeti göstermelidir.

Kanaatimce ileriki yıllarda tıp eğitimi derslerine iletişim konuları eklenecek, hasta ve yakınlarına da kimseye saldırmayacaklarına, kimseyi taciz etmeyeceklerine dair onay kâğıdı imzalatılacaktır. Son günlerde bazı sağlık kurumları, çalışanlarına, kendini koruma amaçlı savunma teknikleri kursları vermeye başlamıştır. Bu eğitimlerde sözle ve beden dili ile hasta ve yakınına sakinleştirmek konusunda eğitim verilmektedir. Hatta saldırıda bulunanlara zarar vermeden nasıl kontrol altına alınması gerektiğinin pratikleri öğretilmelidir.

Sonuç olarak ister hekim, ister hasta olalım, bilmeliyiz ki farklı haklarımız tabii ki olacaktır. Üflet eden ve edilen insan olabilmemiz temel belirleyici özellik olmalıdır. Bu temelde yükselen, oluşan, olgunlaşan haklar bizi kaliteye, olumlu iletişime, başarıya, mutluluğa götürecektir.